

VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusika osakond

Rahvamuusika õppetool

Riina Linde

„EDUKAS VIULIÕPETAJA”

kursusetöö

Juhendaja: Krista Sildoja

Viljandi 2004

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. EESTIS ENAM KASUTATAVAD VIIULIMETOODIKAD.....	7
1.1. Muusikakoolides kasutatav meetod.....	7
1.1.1. Meetodi kujunemislugu.....	8
1.1.2. Meetodi põhijooned.....	8
1.1.3. Repertuaar.....	9
1.1.4. Töö korraldus.....	9
1.1.5. Meetodi eesmärk.....	9
1.1.6. Õpetaja roll.....	10
1.2. Suzuki meetod.....	10
1.2.1. Meetodi kujunemislugu.....	10
1.2.2. Meetodi põhijooned.....	10
1.2.3. Repertuaar.....	11
1.2.4. Töö korraldus.....	12
1.2.5. Meetodi eesmärk.....	12
1.2.6. Õpetaja roll.....	13
2. EDUKAS VIULIÕPETAJA.....	14
2.1. Millist meetodit valida.....	14
2.1.1. Õpetaja ja õpilase vaheline suhe.....	14
2.1.2. Lapse vanus õpingute alustamisel.....	15
2.1.3. Pilliõppimise alustamine kuulumise teel.....	15
2.1.4. Muusikalised katsed enne õpinguid.....	16
2.1.5. Kordamine.....	17
2.1.6. Õpetamise tempo.....	17
2.1.7. Kiitmine.....	17
2.1.8. Repertuaari kodune kuulamine enne tegelikku mängimist.....	18

2.1.9. Ülesande lihtsus.....	19
2.1.10. Nädalas üks grupitund ja üks individuaaltund.....	19
2.2. Minu ettekujutus edukast viiuliõpetajast.....	20
2.2.1 Aktiivsus.....	20
2.2.2. Õpetaja loovus.....	21
2.2.3. Lihtsus.....	21
2.2.4. Kordamine.....	22
2.2.5. Kuulmise arendamine.....	22
2.2.6. Mälu arendamine.....	22
2.2.7. Õpilase loovuse arendamine.....	23
2.2.8. Esinemine.....	23
2.2.9. Harjutamine.....	24
2.2.10. Kiitmine.....	24
2.2.11. Tunni huvitavaks muutmine.....	25
KOKKUVÕTE.....	27
KASUTATUD MATERJALID.....	29
SUMMARY.....	30

Abstrakt

Oma kursusetöös uurin, milline on eduka viiuliõpetaja pillitund. Töö tugineb mitmetele materjalidele, milledest peamised on: a) Shinichi Suzuki raamat „Armastusega kasvatatud“ (2001), b) aastatel 1997 – 2000 läbitud Suzuki meetodi õpetajate kursus, c) isiklik kogemus töötades lastega. Lisaks annan lühikese kokkuvõtte Eestis enam kasutatavatest viiuliõpetamise meetoditest. Lähemalt uurin, milles seisneb eduka viiuliõpetaja töö, andes lihtsate näidete varal mõningaid praktilisi näpunäiteid õpetajatele.

SISSEJUHATUS

Minu töö teemaks on küsimus, milline võiks olla edukas viiuliõpetaja. Eduka viiuliõpetaja all mõtlen ma õpetajat, kelle õpilased:

- 1) armastavad muusikat;
- 2) esitavad muusikat hästi ja nauditavalt;
- 3) kes ei harjuta ega mängi pilli ainult kohusetundest ja sunniviisil, vaid see tegevus on neile meeldiv.

Sellise teema valimiseks oli mitu erinevat põhjust. Olen viiuliõpetaja – loomulikult püüan olla edukas viiuliõpetaja ning soovin, et mu õpilased omandaksid pillimängu võimalikult hästi. Seetõttu pean pidevalt ennast erialaselt täiendama. Olen Otepää Lastemuusikakoolis õpetanud kaks aastat ja iseseisvalt Suzuki meetodi järgi kuus aastat. Selle teema valimine on üheks võimaluseks, et ennast täiendada. Töö kirjutamise jaoks lugesin vastavasisulist erialast kirjandust ja tõin sealt välja olulised punktid, tegin kokkuvõtte ka erinevatel õpetajate koolitustel tehtud märkmetest ja kasutasin oma kogemusi õpilaste õpetamisel. Eluliselt tähtis minu jaoks on olla edukas viiuliõpetaja ka seetõttu, et ma töötan eraõpetajana. Kui ma pole piisavalt hea õpetaja, pole mul ka tööd. Eraõpetajana puutun palju lähemalt kokku sellise probleemiga, nagu näiteks – kui kaua viitsib laps viiulit õppida. Erinevalt muusikakooli variandile ei saa mina loota lapsevanema uhkustundele, et tema laps käib muusikakoolis (seetõttu sunnib vanem last korralikult tunnis käima). Kui minu õpilasele on viiuli õppimine põnev, siis ta käib tunnis ja lapsevanem on rõõmus. Aga kui lapsele muutub õppimine tüütavaks ja igavaks ning ta ei viitsi enam tunnis käia, siis võib ta õpingud ka igal ajal katki jätta. Lapsevanem ei hakka last eriti tagant sundima. Seetõttu pean hoolitsema selle eest, et minu tunnid saavad olema lastele meeldivad ja innustavad.

Kui õppisin Tartu E. Helli nimelises Muusikakoolis viiuliõpetajaks, räägiti meile peamiselt poogna hoiust, vasaku käe liikumisest positsioonivahetuse ajal ja paljudest teistest tehnilistest küsimustest. Endel Lippus on öelnud, et „... pillimängija oskuste kujundamine algastmes on

sageli otsustava tähtsusega. Teisalt on tehnilise täiuslikkuse taotlemisel oht suures treeninguhoos kaotada see säde ja õhin, mis peaks olema jääv kogu muusikalises kasvatuses.“ (Lippus, 1984 lk 4) Kahjuks ei räägitud meile Tartus õppides, kuidas sädet ja õhinat muusikakasvatuses alles hoida. Oma töös püüan leida võtteid, kuidas tekitada ja säilitada sädet ja õhinat muusikakasvatuses.

Minu jaoks on olulised paljud küsimused, millele otsin oma igapäevases töös vastuseid. Kuidas käituda siis, kui laps ei ole tunniks harjutanud? Kas või kui palju peaks temaga riidlema? Kui palju peaksin kiitma last tunnis? Mis teha, kui ülesanne on nii raske lapse jaoks ning ta tuleb selle lahendamiseks suurte raskustega toime? Kas võib anda lapsele sellise raske ülesande koduseks tööks ja loota, et ta selle selgeks õpiks? Kas leppida tõsiasiaga, et iga laps ei suudagi seda selgeks õppida? Kui kaua võib ühte lugu õppida? Kas on normaalne, et kahe nädala pärast peale loo hindamist laps enam seda lugu ei mäletagi? Kui mitu korda peab ühte asja tunnis kordama, et lapsel see kodus meeles oleks? Kas on tõenäoline, et laps harjutab kodus samamoodi, kui me tunnis töötame? Kas ma peaksin õpetama lapsele kuidas harjutada? Kas peaks tund endast kujutama lihtsalt ühte harjutamist või hoopis õpetajale ettemängu? Kui palju ma peaksin lapsele pilli peal ette näitama ja kui palju lihtsalt sõnadega seletama? Mis teha, kui laps hakkab tihti tunnist puuduma? Kas peaksin end rahustama sellega, et sellest lapsest poleks nii või teisiti asja saanud? Kas viga on ainult lapses, et ta ei taha tunnis käia? Kuidas panna õpilane kodus pilli harjutama? Neid küsimusi ei osanud oma õpingute ajal küsida ja nendel teemadel ei räägitud ka viiulipedagoogika tundides. Mõnedele küsimustele oli vastuseks see, et laps peab harjutama. Aga kahjuks ei ole see sõna alati mõjus. Kurb on vaadata neid paljusid lastemuusikakoolide lõpetanuid, kes peale kooli lõpetamist pole pilli isegi puudutanud. Paljud on ka oma pilliõpingud enne õiget aega katkestanud. Ma arvan, et üheks põhjuseks on see, et neid küsimusi ei käsitletud meie praeguste pilliõpetajate koolituses. Seetõttu ei pööra ma oma töös erilist rõhku tehnilistele probleemidele, sest nende kohta on materjale hulgaliselt. Probleemiks on just eelnevatele küsimustele vastava eesti keelse kirjanduse puudulik olemasolu. Seetõttu tahan otsida vastuseid eelnevatele küsimustele. Et olla edukas õpetaja, peab neid küsimusi paratamatult lahendama. Oma tööga tahan veidi parandada seda auku, mis omal ajal jäi õpetaja koolitusse. Minu eesmärgiks on otsida vastuseid küsimustele, mis aitavad mul olla edukas õpetaja. Selleks ma tutvusin Shinichi Suzuki raamatuga „Armastusega kasvatatud“,

osalesin Suzuki meetodi õpetajate kursustel, kust sain väga palju häid ideid, lugesin Daniel Golemani raamatut „Töö emotsionaalse intelligentsusega“ (2001) ja mitmeid teisi raamatuid ja artikleid. Katsetasin Suzuki meetodi õpetajate kursustel õpitut oma õpilaste peal ja veendus, et need ideed on tõesti otstarbekad.

Oma töös annan ka lühikokkuvõtte meetoditest, mida viiuli õpetamisel kõige sagedamini Eestis kasutatakse. Teen kokkuvõtted eri meetoditest sellepärast, et sõeluda neist meetoditest head ideed välja. Neid kõige vajalikumaid elemente, mis peaksid kindlasti olema eduka viiuliõpetaja töös, olen katsetanud oma õpilaste peal kuue aasta vältel. Arvan, et need tulemused, mis ma selle kursusetööga sain, on vajalikud ka teistele õpetajatele. Töö võiks tulevikus jätkuda praktilise abivahendi koostamisega tunni ettevalmistamise jaoks.

1. EESTIS ENAM KASUTATAVAD VIULIMETOODIKAD

Annan selles peatükis lühiülevaate kahest peamisest meetodist, mille järgi Eestis lapsi viulit mängima õpetatakse. Tähelepanu alt jätan välja Tallinna Muusikakeskkoolis toimuva, kuna seal on eesmärgiks koolitada kõigist lastest professionaalsed muusikud. Minu töö lugejaks võiksid olla aga need õpetajad, kes professionaalsete muusikute väljakoolitamise kõrval õpetavad ka neid lapsi muusikat armastama ning muusikat enda ja teiste rõõmuks tegema, kes oma elukutseks solisti karjääri ei vali. Need kaks põhilist meetodit, millest räägin, on lastemuusikakoolides kasutatav meetod ja suzuki meetod. Peale selle on Eestis eraõpetajad, kes õpetavad kõik oma töökspidamise järgi. Alustatud on ka Color String meetodi järgi õpetamisega Tartus. Valisin tutvustamiseks muusikakoolides kasutatava ja suzuki meetodi sellepärast, et nad on üksteisest väga erinevad. Minu uurimusprobleemiga on see seotud järgnevalt: siit saab välja sõeluda häid ideid selleks, kuidas arendada ennast eduka õpetaja suunas.

1.1. Muusikakoolides kasutatav meetod

Muusikakoolides kasutatava meetodi nime all mõtlen eelkõige viiuli õpetamise kõige üldisemaid jooni, mida järgitakse muusikakoolides. Õpetajad, kes muusikakoolides õpetavad, on väga erinevad oma õpetamisviiside poolest. Nende töös on siiski olemas teatud ühised jooned. Seda meetodit on nimetanud erinevad inimesed ka eri moodi (klassikaline meetod, vene koolkonna meetod jne.). Leidsin, et nimi – muusikakoolides kasutatav meetod – väljendab kõige paremini selle olemust. Kui edukaks õpilane kujuneb, oleneb siiski väga palju sellest, milline õpetaja tal on.

1.1.1. Meetodi kujunemislugu

Meetodi kujunemisloole annab seletust Maris Valk-Falk oma artiklis „Interpretatsioonipedagoogika ida ja lääne vahel“. „Tänapäeva Eestis tegutsevate muusikaõpetajate põlvkonna haridus pärineb ajalooliste tingimuste põhjal kahest kindlast allikast, nii vene kultuurist tema adapteeritud saksa lähtealusega kui ka saksa algupärasest lähtealusest endast. /.../ Muusikaõpetust mõjutasid vene krestomaatilised põhimõtted ja vastav repertuaar. Eesti muusikaõpetus akumulēeris endasse eelmise sajandi lõpupoolel professionaalse pilliõpetuse parimaid teadaolevaid kogemusi. Neid omandati täiendkoolituse vormides peamiselt idapoolse muusikakeskkonna, Leningradi ja Moskva kesksete muusikaõppeasutuste assistentuurstažuuris ning aspirantuuris.“ (Valk-Falk, 2003 lk 13-14) Andres Pung arutleb järgnevatel teemadel: kas pedagoogilist suunitlust on muudetud üleminekul nõukogude muusikaharidussüsteemist rahvuslikku haridussüsteemi? kas on analüüsitud uut situatsiooni ja püütud sellest ühiskonda ja otsustajaid teavitada? kas on püütud muuta muusikaõpetajate ettevalmistust efektiivsemaks? Tundub, et selles vallas toimunud muutustele ei ole veel jõutud piisavalt reageerida. (Pung, 2003 lk. 8) Seega eksisteerib meil muusikakoolides enamasti ikka nõukogudeaegse muusikaõpetuse suunitlus. Kuna nõukogude ajal oli muusika prestiižne, ei olnud puudust muusikaõppijatest, muusiku elukutset soositi. Selline situatsioon oli pedagoogidele suhteliselt soodne, kuna õpilaste motivatsioon oli juba väliste vahenditega osaliselt garanteeritud (sealsamas, lk 9).

1.1.2. Meetodi põhijooned

Õppimine toimub individuaaltunni vormis kaks korda nädalas. Tunnis osalevad õpetaja ja õpilane. Õpinguid alustatakse noodilugemise õppimisega. „Noodilugemisega tehakse praktiliselt algust esimestel tundidel. Pole soovitatav lasta õpilasel esimeste lihtsate harjutuste-palade ajal mängida üksnes peast, kuulmismälu abil, tal peab tekkima harjumus seostada nähtud noodimärki kõlame pandud heliga. Laseme õpilasel uut materjali noodist veerida.“ (Rannap, 1984 lk 47) Enne õpingute alustamist testitakse lapsi nende muusikaliste võimete olemasolu suhtes. Eeldatakse, et muusikaline andekus on sünnipärane. „Viuldajaks võivad saada siiski vaid selgete muusikaliste eeldustega lapsed“ (Rannap, 1984 lk 11). Rakendatakse valdavalt saavutustele

orienteeritud pedagoogilisi võtteid, sealhulgas ka survevahendeid (Pung, 2003 lk 9). Paljud muusikat õppinud inimesed meenutavad õpetajapoolset survet, mõnedel on väga kibedaid mälestusi. Professionaalid suhtuvad varasema õppeperioodi negatiivsetesse emotsioonidesse leplikumalt, mõned peavad seda töö lahutamatuks osaks. (Metsjärv, 2003 lk 30) Õpingutega alustatakse tavaliselt siis, kui laps läheb üldhariduskoolis esimesse klassi või hiljem.

1.1.3. Repertuaar

Repertuaari valib iga õpetaja ise vastavalt lapse arengule. Kui Suzuki meetodis on eelnevate lugude taasõppimine uuel tasemel, siis siin seda ei ole. Peale loo hindamist, sama lugu teatud aja möödumisel enamasti uuesti õppima ei hakata. Enamast ei ole tulevane repertuaar lapsele enne selge. On tavaline, et ta kuuleb uut lugu esmakordselt tunnis, vahetult enne õppima asumist.

1.1.4. Töö korraldus

Nädalas on tavaliselt kaks individuaaltundi. Mitteoskamise puhul on omal kohal noomimine. „Range distsipliin tuleb jalule seada esimesest tunnist alates, kusjuures nõudlikkus käigu käsikäes sõbralikkusega“ (Rannap, 1984 lk 6). Pilliõpetamise tempo on suhteliselt kiire. „Eesti professionaalses instrumendiõpetuses eeldatakse mänguuskuse kiiremat arengut, vastupidi laste huvikoolituse printsiibile“ (Valk-Falk, 2003 lk 16). Ines Rannap rõhutab, et asjakohane on ka märkuste laadi vaheldumine; kord pööratagu tähelepanu tehnilisele korrektsusele, kord dünaamikale, kord fraseerimise ilmekusele, kord kulminatsioonide mõjukusele. Nii on õpilase kontsentratsioon pidevalt ergas ja pala tervikuline valmimine hoopis kiirem. (Rannap, 1984 lk 54) Seega ühes tunnis pööratakse tähelepanu paljudele eri asjadele korraga.

1.1.5. Meetodi eesmärk

Eesmärgiks on kasvatada muusikuid, tulevasi muusikaõpetajaid.

1.1.6. Õpetaja roll

Nende õpetajate koolituses, kes enamjagu hetkel muusikakoolides õpetavad, pöörati palju tähelepanu viiulimängu tehnilistele küsimustele. Vähe pöörati tähelepanu psühholoogilistele ainetele nt mängupsühholoogiale. Enamasti kasutatakse survepedagoogikat ja puudub koht köitvuspäädagoogikal.(Pung, 2003 lk 9)

1.2. Suzuki meetod

Minu suzuki meetodi alased teadmised pärinevad aastatest 1997 – 2001, millal ma läbisin suzuki meetodi õpetajate kursuste kolm taset. Õppejõuks oli Rootsi Suzuki Ühingu president Sven Sjögren ja kursused toimusid Rakveres. Lisateadmisi olen saanud ka Shinichi Suzuki raamatust „Armastusega kasvatatud“. See alalõik toetubki põhiliselt neile märmetele, mis ma tegin suzuki meetodi õpetajate kursustel.

1.2.1. Meetodi kujunemislugu

Meetodi alusepanijaks oli Shinichi Suzuki (1898-1998), Jaapani muusikapädagoog ja viiuldaja. Ta tuli tõdemusele, et kõik lapsed õpivad oma emakeelt hästi rääkima ilma suurema vaevata ning teda hakkas vaevama küsimus, millest on see tingitud? Sellele küsimusele vastuseid otsides kujundas ta välja pilli õpetamise meetodi, mida on nimetatud ka „emakeele meetodiks“. Nimetuse põhjuseks on asjaolu, et viiulit õpetatakse samade põhimõtete järgi kui väike laps õpib oma emakeelt rääkima.

1.2.2. Meetodi põhijooned

Meetodi põhijooneks on kolmnurk: õpetaja, õpilane ja lapsevanem, see tähendab tunnis osalevad õpetaja, õpilane ja lapsevanem. Kõige olulisem selle meetodi juures on lapsevanema aktiivne osalemine õppeprotsessis. Lapsevanem õpib ära pillimängu põhialused ja esimesed palad. Seda selleks, et lapsevanem oskaks kodus juhendada lapse harjutamist. Tunni jälgimine ainult vaatluse

teel ei ole piisav selleks, et kodus osata samu tegevusi järgi teha. Suzuki on rõhutanud, „ ... et laps omandaks õige mänguasendi ja oskaks korralikult kodus harjutada, on hädavajalik, et lapsevanemad omandaksid pillimängu kogemuse ja esmased oskused. Sellest sõltub suurel määral lapse õige õpetamine. Laps ei alusta enne pilli õppimist, kui lapsevanem esimest pala mängida oskab.“ (Suzuki 2001, lk 72)

Iseloomulikuks Suzuki meetodile on õpingute alustamine kuulmise järgi. Noodiõppimine tuleb hiljem, siis kui elementaarne tehniline tase ja muusika tõlgendamise tase on olemas. Selle taseme saavutamise aeg on üsnagi individuaalne. Suzuki meetodis on olulisel kohal muusikalise kuulmise arendamine.

Kuna Shinishi Suzuki arvas, et kõik lapsed on võimelised õppima muusikat, siis ei testita lapsi enne pilliõpingute alustamist. Tema arvates pole muusikaline andekus sünnipärane. Küsimus on ainult tundlikkuses ja kohanemiskiiruses. „Ainus suhteliselt kõrge väärtusega omadus, mis lapsel sünnihetkel võib olla, on võime kohaneda ümbruskonnaga kiiremini ja tundlikumalt kui teised“ (sealsamas, lk 13). Erinevus õpilaste vahel seisnebki põhiliselt selles, et üks laps omandab ülesande väga ruttu, teine laps aga vajab sama ülesande omandamiseks tunduvalt rohkem aega. Kuid selgeks saavad nad mõlemad oma ülesande võrdselt hästi.

Muusikaõpingutega soovitatakse alustada võimalikult vara, kolme-nelja aastaselt. „See, mida ei arendata kasvuaastas, põhjustab meile hiljem raskusi ja probleeme“ (sealsamas, lk 31). Alustades õpinguid näiteks 17-aastaselt, ei hakka neljas sõrm kunagi nii osavalt liikuma kui selle lapse neljas sõrm, kes alustas õpinguid näiteks nelja aastaselt.

1.2.3. Repertuaar

Suzuki meetodis on välja töötatud kindel baasrepertuaar, see on jaotatud kümnesse vihikusse. Näiteks esimeses vihikus on 17 lugu. Esimest vihikut ei saa segi ajada esimese klassiga.¹ Vihikud ei ole jaotatud võimalike õpingu aastate järgi, need on pigem n.ö. tasemed. Suzuki

¹ Nii aga on juhtunud kohaliku omavalitsuse muusikakoolide üleriigiliste õppekavade noorema astme (I-II klass) ainekavas, kus soovitatakse S. Suzuki „Violin School“ I ja II vihiku lugusid. II vihikut ei saa kohe kindlasti soovitada I-II klassi lapsele.

arvates on igal lapsel oma arengukiirus ja pole oluline, kaua tal läheb aega ühe vihiku omandamiseks. Üldiselt on õpingu algus aeglane ja hiljem õppimisevõime kasvab ning tempo kiireneb.

Tulevane repertuaar on lapsele juba enne mängima hakkamist tuttav. Seda sellel põhjusel, et õppimise esimeseks etapiks on muusika kuulamine. Juba ammu enne seda, kui laps hakkab oma esimesi lugusid mängima, kuulab ta neid lugusid kodus lindilt. See lihtsustab hilisemat õppimist.

1.2.4. Töö korraldus

Nädalas on üks individuaaltund ja üks grupitund. Väga olulisel kohal on Suzuki meetodis harjutamine nii nagu eelmise meetodi puhul. Harjutamine piisavalt noorena ja korrapärase tegevusena võrdubki andekusega. Laps peaks harjuma pillimängu kui igapäevase tegevusega. Väga tähtis on last tema edusammude eest ka kiita. Aga ei maksaks unustada, et kiita saab ikka ainult nende asjade eest, mida laps teeb hästi. Õpetus peab toimuma aeglaselt ja küpsemise kaudu. Probleemseid asju õpitakse üha uuesti ja uuesti erinevatel moodustel. Teatud aja möödudes pöörduakse jälle tagasi samade asjade juurde, kuid nüüd tegeletakse juba uuel, veidi kõrgemal tasemel. Ülesanne peab olema lapsele nii lihtne, et laps saab sellega hakkama. Algul on reegliks – ainult üks uus asi ühes tunnis.

1.2.5. Meetodi eesmärk

Meetodi eesmärgiks pole õpetada häid muusikuid, vaid kasvatada häid inimesi. Suzuki ütleb oma raamatu „Armastusega kasvatatud“ eessõnas järgmiselt. „Ma jutustan siin sellest, kuidas saab inimese annet arendada, kuidas keskpäraste võimetega lapsest kasvas väärikas inimene ja suurepärase muusik.“ (Suzuki 2001, lk 3) Suzuki tahtis oma meetodit rakendades anda igale lapsele võimaluse osa saada musitseerimisrõõmust.

1.2.6. Õpetaja roll

Suurt tähelepanu pööratakse suzuki meetodis õpetaja koolitusele. Õpetaja koolitusel on viis taset, lisaks veel õpetajate õpetamise tase. Iga tase lõppeb eksamiga. Repertuaar peab õpetajal peas olema. Ta peab teadma iga loo põhilisi, ette tulla võivaid, raskusi ja oskama neid erinevatel viisidel lahendada. Ta peab suutma esimesele kolmele vihikule teist häält peast kaasa mängida (teise hääle komponeerib iga õpetaja ise). Õpetaja peab suutma õpilast I vihiku ulatuses saata. Eksamil tuleb esitada paar lugu (lood on eelnevalt kindlaks määratud), õpetada õpilast ja toimub ka vestlus meetodi filosoofiast ja õpetamise probleemidest.

2. EDUKAS VIULIÕPETAJA

Mina viuliõpetajana soovin õpetada oma õpilasi võimalikult hästi. Millist meetodit aga valida, et tulemus oleks parim. Igal meetodil on oma head ja halvad küljed. Suzuki õpetajate koolitusel ütles Sven Sjögren, et mitte ükski meetod ei õpeta – õpetab õpetaja. Seega ei tasu oodata üheltki meetodilt mingit ime. Igas meetodis on häid ja halbu õpetajaid. Selleks, et kasvaksid head pillimehed, on vaja eelkõige head õpetajat.

2.1. Millist meetodit valida

Mina pooldan oma kogemusele tuginedes Suzuki meetodit. Õpilasega hakatakse siin tegelema juba varases lapseas, arvestatakse lapse individuaalse arengukiirusega, pööratakse suurt rõhku muusikalise kuulmise arendamisele, õppida saavad kõik lapsed. Suurtes linnades on suzuki meetodi rakendamine lihtsam, kui maakohtades. Linnades on palju erinevaid lapsevanemaid. Leidub ka selliseid, kes võtavad oma laste jaoks piisavalt palju aega. Maapiirkondades on olukord palju keerulisem. Inimesi on vähem ja aktiivseid lapsevanemaid veel vähem. Alati pole võimalik haarata lapsevanemat aktiivsesse õppeprotsessi. Senikaua kui tekib aktiivseid lapsevanemaid, peab tegelema ka lastega, kelle vanem ei saa õppetöös osaleda. Enamasti tullakse pilli õppima alles siis, kui koolis käiakse. Seetõttu ei saa alati kasutada suzuki meetodit. Õpetaja peab leidma teise lahenduse. Arvan, et parim oleks leida vahepealne tee. Tuleb võtta erinevatest meetoditest need head küljed, mida on võimalik kasutada ja ühendada need oma õpetuses. Mulle sobivad eri meetoditest järgmised elemendid.

2.1.1. Õpetaja ja õpilase vaheline suhe

Oluline on tulemust arvestades see, kui lapsevanem on tunnis. Enamasti on see kergendav faktor. Seda enam on lootust, et laps ka kodus harjutab. Maakohas on praktiliselt väga vähe neid

lapsevanemaid, kes tulevad lapsega koos tundi ja harjutavad temaga koos kodus. Sellepärast tegin valiku ainult õpetaja ja õpilase vahelisele suhtele (tunnis osalevad õpetaja ja õpilane). Muidugi võtan rõõmuga vastu kõik lapsevanemad, kes soovivad tunnis osaleda. Aga niikaua, kui aktiivseid lapsevanemaid ei ole eriti palju, tuleb ka teiste lastega tegeleda.

2.1.2. Lapse vanus õpingute alustamisel

Paremad tulemused saavutatakse loomulikult siis, kui alustatakse õpinguid varases lapseas (kolme kuni nelja aastaselt). Aga alati pole see võimalik. Sel juhul tuleb kasutada reaalsele oludele vastavaid tingimusi. Õppida saavad ka 12-aastased lapsed. Minu õpilaste seas on nii neid, kes alustasid kolme aastaselt kui ka 10-, 11-aastaselt alustanud. Tulemus on seni olnud selline: kolme aastaselt õpinguid alustanud laps esitab muusikat nautitavamalt, tal on parem muusikaline mälu, tema muusikaline kuulmine on parem kui teistel.

2.1.3. Pilliõppimise alustamine kuulmise teel

Olen pannud tähele, et muusikakooli õpilaste pillihoid võiks olla tunduvalt parem. Siin ei saa süüks panna ainult õpilase lohakust. Kui laps alustab pillimängu noodi õppimisega, ei jää tal piisavalt aega pöörata tähelepanu oma pillihoiule. Kuna tähtsamaks peetakse noodist mängimist, oletan, et laps pöörab põhitähelepanu noodile, pillihoid jääb aga tagaplaanile. Pillihoid on aluseks heale pillimängule. Tugeva maja ehitamisel on oluline tähtsus maja vundamendil. Seetõttu peaks olema pillihoid olulisem kui noodist mängimine. Pillimäng sisaldab väga palju erinevaid tegevusi ja laps, isegi täiskasvanud inimene, ei jõua nii paljudele asjadele korraga tähelepanu pöörata.

Pillimängu õppimise alustamiseks kuulmise teel on veel teine hea põhjus. See arendab hästi kuulmist ja mälu. Laps saab süveneda oma pillikõlasse. Ta hakkab aktiivselt arendama muusikalist kuulmist. Ta õpib mängima muusikat, mitte lihtsalt musti täpikesi valge paberi pealt. Kui me läheme kontsertile kuulama muusikat, siis meid ei huvita see, kui kiiresti muusik suutis noodid paberi pealt maha mängida. Me läheme nautima muusikat, aga mitte noodilugemist.

Eelnev jutt ei tähenda seda, et noodilugemist pole üldse vaja ja sellele peab vähe tähelepanu pöörama. Vastupidi. Noodilugemine on kindlasti oluline oskus tänapäeval ja sellele peab palju tähelepanu pöörama. Kuid ma arvan, et seda ei peaks tegema enne, kui on elementaarsed oskused pillimängus omandatud. Mul on kaks tublit õpilast. Üks nendest tundis nooti enne, kui hakkas viulit mängima. Ta sai kohe noodipildist aru ja suutis noodist mängida. Teine õpilane alustas õpinguid kuulmise järgi. Ta alustas noodiõppimist alles kolmandal õppeaastal. Praegu mängivad mõlemad lapsed kenasti noodist. Kuid neil on üks erinevus. Sel, kes tundis enne nooti, oleks peast mängides nagu hirm, et võib eksida. Mulle tundub, et ta ei suuda kuulata rahulikult seda, mida ta mängib. Nagu mingi noodipilt liiguks tal kogu aeg silme ees. See, kes alustas kuulmise järgi, tunneb end peast mängides ülihästi. Ta suudab rahulikult kuulata muusikat, mida ta mängib ja jälgida veel teiste reageeringuid ka. Nüüd, kui ta hakkab noodi järgi lugu õppima, piisab talle neljast-viest korrast noodi järgi mängimisest, kui ta suudab juba lugu peast mängida. Sellel õpilasel, kes tundis enne nooti, sellist võimet ei ole. Nii vähese mängimise puhul, esimese komistuse juures ei suuda ta enam lugu edasi mängida. Kuna tegemist on eri vanuses mängima hakanud lastega, siis ei saa kindlasti väita, et põhjus on ainult noodis. Kuid teatud tõetera on siin kindlasti olemas. Liiga varajane noodiõppimine on takistuseks muude asjade omandamisele.

2.1.4. Muusikalised katseted enne õpinguid

Lapsi ei testita enne õpinguid. Kõik lapsed on võimelised õppima muusikat ja kõigil lastel on õigus õppida muusikat, kui nad seda soovivad. Tihti on palju tähtsam tahtejõud, kui erilised sünnipärasead võimed. N.ö vähem andeka lapse puhul liigub õppimine algul aeglaselt. Kuid mida kauem õppida, seda enam kasvab ka õppimiskiirus. Suzuki on öelnud järgmist: „Muusikaline andekus ei tulene seest poolt ja pole päritud, vaid tuleneb sobiva ümbruskonna mõjust. Küsimus on ainult tundlikkuses ja kohanemiskiiruses. Seepärast: olla sündinud suurepärase või eriti heade omadustega tähendab tegelikult olla sündinud võimega kohaneda kiiremini ja tundlikumalt oma ümbruskonnaga.“ (Suzuki 2001, lk13)

2.1.5. Kordamine

Miks peaks kordama palju? Meie kiirenevas elutempos tahetakse saada üha kiiremini meistriks. Tihti unustatakse see, et õppimine ei pea toimuma kiires tempos, vaid hoopis põhjalikult. Laste õpetamise algetapis on väga oluline kui põhjalikult nad omandavad ja talletavad õpitu. Eriti algetapis ununevad õpitud asjad kiiresti ning neid peab hakkama taasõppima. Suzuki on öelnudjärgmist: „kui midagi on selgeks õpitud, peab seda põhjalikuks valdamiseks ikka ja jälle kordama“ (Suzuki 2001, lk 29). Taasõppimine toimub enamasti veidi kiiremas tempos kui pala esmakordne õppimine. Selline õppimine on väga vajalik tugeva aluspõhja jaoks. Ka emakeelt oskame me sellepärast nii hästi, et me õppime üha uuesti ja uuesti samu sõnu ütlema ja lauseid moodustama. Tugeva maja jaoks on vaja kindlat vundamenti. Nõrga vundamendi puhul hakkab maja nii või teisiti lagunema. Seetõttu ei tohi laste puhul kiirustada edasiminekinguga. Põhi peab tugev olema ja seda saavutatakse kordamistega. Ka pidevalt muutuva füüsilise tõttu peavad lapsed vanu asju üha uuesti ja uuesti läbi võtma. Ei ole vaja kiiresti edasi liikuda uue loo juurde. Ühte lugu saab mängida väga erinevat moodi. Sama loo juurde võiks pöörduda mõne aja möödudes uuesti. Siis tuleb lugu õppida juba uuel tasemel.

2.1.6. Õpetamise tempo

Ühes tunnis ainult üks uus asi korraga. Õppimise algetapis on see omal kohal. Ka täiskasvanu ei jõua mitmele asjale korraga tähelepanu pöörata, ammuigi veel laps. Kui tunnis on mitu ülesannet, ei jõuta ühegagi korralikult tegeleda. Kui üks ülesanne õnnestub, võib samas teine ebaõnnestuda. Võttes ainult ühe ülesande korraga, saab sellega põhjalikult ja mitmel viisil tegeleda. On tõenäoline, et laps tuleb sellega hästi toime. Ülesanne kinnistub paremini kui mitme uue ülesande puhul. Vanematel lastel, kes on piisavalt kaua juba pilli õppinud ja suudavad tähelepanu rohkematele asjadele korraga jagada, võib tunnis olla paar ülesannet.

2.1.7. Kiitmine

Olulisel kohal Suzuki meetodis on kiitmine. Kindlasti kiidetakse ka muusikakoolides, kuid eriti rõhutatakse kiitmise vajalikust ja räägitakse lähemalt kuidas kiita Suzuki meetodis. Toon välja

põhjuse, miks ma valisin oluliseks ka kiitmise. Selle selgitamiseks toon järgmise näite. Õpilane tuleb tundi ja mängib loo ette. Ma pean kuidagi reageerima sellele. Kindlasti on seal vähem või rohkem seda, mida kritiseerida, aga kindlasti on seal ka vähemalt mõni asi, mida kiita. Kuidas käituda? Kas alustada kohe sellest, mis on halvasti? Paljud inimesed väidavad, et kiitmine on tore küll, aga ega ainult kiitmisega midagi paremaks ei lähe. Kasulik on ikka kohe kritiseerima hakata. Ma arvan, et see on siiski ainult pool tõde. See on tõsi, et vigadele tuleb tähelepanu pöörata. Aga kuidas oleks seda kõige õigem teha? Pakun siin kahte erinevat varianti:

1. *Õpetaja hakkab kohe vigu välja tooma ja hiljem toob ka mõne hea asja välja.*

Õpilane on rusutud oma puuduste üle. See annab oma varjundi kogu ülejäänud tunnile. Õpilane pole enam nii vastuvõtlik, temas võib tekkida trots pillimängu või õpetaja vastu. Talle tundub, et tema vastu on oldud ülekohtune. Hiljem lisatud mõned kiidusõnad ei muuda enam asja. Kiitus tundub nüüd lohutusena või haletsusena.

2. *Õpetaja toob välja need head asjad, millega laps hakkama sai. Seejärel toob välja need asjad, mida tema arvates tuleks muuta ja kuidas muuta.*

Õpilane rõõmustab oma saavutuste üle. Temas tekib soov edasi areneda. Tunni õhkkond on meeldiv. Järgnevad ülesanded võetakse vastu enesekindlalt.

Ma arvan, et õpilase seisukohalt on kasulik teine variant. Alati õnnestub hea tujuga tehtu oluliselt paremini, kui halva enesetundega tehtud tööd. Seetõttu arvan, et töö efektiivsuse seisukohalt on väga tähtsal kohal ka kiitmine.

2.1.8. Repertuaari kodune kuulamine enne tegelikku mängimist

Väga tähtis on kodus kuulata tulevast repertuaari. Oma kogemuste põhjal tean ka öelda, et tunduvalt lihtsam on lapsel õppida lugu, mida ta on varem korduvalt kuulnud. Algastmes on tähtis teha loole ka sõnad ja õppida need enne loo viiuli peal mängima hakkamist selgeks. See lihtsustab tunduvalt loo õppimist. „Iga õppur saab mängida sedavõrd täpselt, kui võrd on mängitav teos või mingi selles esinev mänguvõte jne selge ja täpne tema kujutluses.“ (Murdvee, 2003 lk 37) Tähtis on tulevikus mängitava repertuaari ja üldse muusika kuulamine heas esituses sellepärast, et üldse tekiks ettekujutus heast muusikast, muusika stiilist, ilusast toonist. Ka Olavi Sild toonitab oma artiklis „Pillimängust ja selle teooriast“ L. Sphor'i arvamust: „...selge ettekujutus ilusast toonist juhatab paremini kui mis tahes teooria õpilasele kätte selle saavutamiseks vajalikud poognakäsitsusvõtted“ (Sild, 1986 lk 14). Näiteks ainult

poognakäsitsusvõtete teoriaga tegelemine pole piisav. Kui ei ole ettekujutust vajaminevast toonist ja mängustiilist, ei saa seda ettekujutust ka ainult teoriaga tekitada. Ettekujutuse tekkimise jaoks on vaja ikkagi kuulata vastavat muusikat

2.1.9. Ülesande lihtsus

Õpitav peab olema nii lihtne, et laps tuleb sellega hästi toime. Kui ülesanne on liiga keeruline ja õpilane ei tule sellega toime, tekitab see temas pessimismi tunnet. Tunni meeleolu langeb. „Raskemad probleemid tekivad enamasti siis, kui eesmärgile orienteeruv ja selleks suuri pingutusi tegev õpilane ei saavuta oma sihti, kui eesmärk osutub liiga raskeks. Sellisel juhul saab õpilase enesehinnang ränga löögi, millest ülesaamiseks kulub palju tema emotsionaalset ja intellektuaalset jõudu. Vahel võib tulemus olla hoopis negatiivne ja õpilane võib pikaks ajaks või lõplikult eemalduda muusikast.“ (Metsjärv, 2003 lk 30 – 31). Kui ülesanne on piisavalt lihtne ja laps tuleb sellega edukalt toime, tunneb ta, et on tubli. Hea meeleoluga tulevad ikka paremad tulemused. See innustab last veel enam tööd tegema. Kui ta tuleb lihtsa ülesandega hästi toime, saab muuta selle järk-järgult raskemaks. Vahel ei suuda uskudagi, et nii raske ülesandega võib laps hakkama saada. Niimoodi järk-järgult lihtsamalt raskema peale üle minnes, saavad ka keerulised kohad selgeks.

2.1.10. Nädalas üks grupitund ja üks individuaaltund

Grupitunnil on innustav funktsioon. See on alati selline tund, kuhu lapsed tahavad tulla. Siin tekib neil oma sõpruskond. Kuuldes teise õpilase esituses mõnda lugu, tahetakse tihtipeale ka ise seda lugu mängida. Siin saab teha põnevaid mängu, tantse jpm huvitavaid asju. Grupitunnil on ka kordav funktsioon. Kuna ühes grupitunnis on koos veidi erineva tasemega õpilased, siis tulevad siin esitusele ka varem õpitud lood. Grupitunnis ei jõua aga individuaalselt iga õpilase probleemidega töötada, selle jaoks on individuaaltund.

2.2. Minu ettekujutus edukast viiuliõpetajast

Eduka õpetaja tunneb enamasti ära tema õpilaste järgi. Edukas õpetaja ei tähista ainult seda, et tema õpilased esinevad väga hästi. Tähtis on ka see, millisel viisil saavutatakse õpilase edukus. N.ö „piitsa ja prääniku“ meetod ei sobi kõigile lastele ja pole minu arvates ka kõige tervislikum ja tulemuslikum. „Kui olete ametlik ja range ning suhtumisega, et „see on õpetamine“, peletate lapse otsekohe kõrvale“ (Suzuki 2001, lk 73). Järgnevalt toon välja elemendid, mis peaksid kindlasti sisalduma eduka õpetaja töös. Need on elemendid, mida on peale minu oluliseks pidanud ka teised minu töös tsiteeritud autorid (Suzuki, Murdvee, Pung, Lippus jne).

2.2.1. Aktiivsus

Edukas viiuliõpetaja peab olema tunnis aktiivne. Lihtsalt näpuga näitamisest ja seletamisest on vähe kasu. Ülesande peab viiulil ette näitama, koos lapsega seda harjutama. Näiteks vaheldumisi õpetaja ja õpilase dialogina. Tihti on vähe kasu sellest, kui ütlen lapsele, et ta mängiks lühema poognaga. Laps esitab loo uuesti ja enda arvates lühema poognaga. Aga enamasti on kahe esituse vahel väga väike erinevus, poogna pikkus jääb ikka enam-vähem samasuguseks. Kuidas siis toimida nii, et laps mängiks tõesti lühikese poognaga? Riidlemisest ei ole kasu, sest see langetab lapse meeleolu ja kehva enesetundega õnnestuvad asjad veel kehvemini. Pealegi arvab laps enamasti, et ta mängis lühema poognaga ja ta ei ole midagi valesti teinud. Minu puhul on toimunud hästi erinevuste katsetamise variant. Palun lapsel mängida mulle täpselt järele. Algul mängin hästi pika poognaga, laps kordab seda samamoodi. Edasi mängin väga väikese poognaga, laps jäljendab taas mind. Siis võib-olla üliväikese krääksuva poognaga (tekitab elevust ja nalja lapses). Ja lõpuks nii lühikese poognaga, nagu ma soovin, et laps seda kohta esitaks. Õpilane jäljendab kõiki variante. Tulemuseks on alati olnud see, et laps saab ideaalselt aru, kui pikk see poogen peab olema. Ta saab kõik variandid läbi katsetada ja tunnetada, mis on pika ja lühikese poogna vahe. See oli näide poogna pikkuse kohta. Aga analoogselt võib erinevusi katsetada ka teiste asjade peal. Väga erinevate variantide taustal tuleb paremini välja see, mida tahetakse saavutada. Siit tulebki välja nii õpetaja aktiivsus tunnis kui ka õpetaja loovus õpetamisel. Viimane on juba aga uus oluline tahk õpetaja töös.

2.2.2. Õpetaja loovus

Hea õpetaja peab olema loov. Ta peab olema võimeline välja mõtlema erinevaid nippe ja harjutusi, mis kergendaksid lapse õppimist. Loovus peaks läbima kogu tundi. Toon mõne näite. Lapse jaoks on keeruline üks takt uues laulukeses. Probleem on selles, et vasaku käe sõrmed ei suuda teksti mängida ja parem käsi on kohmetu. Üks variant on see, et ma võtan selle takti ja lahutan osadeks. Igale erineva kõrgusega noodile mängime ühe kindla rütmi vormeli. Veel lihtsam variant on see, et seda ülesannet mängib laps ainult vasaku käe sõrmedega, õpetaja mängib poognaga ise. Järgnevalt asendatakse vana rütmi vormel uuega ja mängitakse taas sama kohta. Õpetaja võib mängida kaasa teist häält. Harjutamisele toob põnevust juurde see, kui mängimise ajal teha erinevaid liigutusi. Õpetaja teeb ees ja laps teeb järgi (näiteks kükitamine, ühel jalal mängimine, kõndimine mängides). Kui koht vajab põhjalikumat harjutamist, mõtleb õpetaja kena pisikese lookese, analoogsete käikude ja sõrmedega (käik kordub mitmeid kordi erinevat moodi). Niimoodi saab mõne tüütu ja raske koha harjutamise teha lapsele huvitavaks. Õpetajale on see omamoodi väljakutseks, mõelda vahetu töö käigus kiiresti välja, ette tulevatele probleemidele põnevad harjutused. Õpetaja peab oskama igale loole ka saadet ja teist häält mängida.

2.2.3. Lihtsus

Õpetatav peab olema piisavalt lihtne. Kuid lihtsustamisel on ka väikene aga. Õpetaja peab ära tundma õpilase juures selle, kui kaugele lihtsustamisega minna. Saades korra juba raskema ülesande ning seejärel visates raske ülesande nurka ja tehes asja lihtsamaks, saab laps aru, et tema on rumal ja ei saa hakkama. Seega ülesanne ei või olla liiga keeruline, sest õpilane ei tule siis sellega toime. Kui aga ülesanne väga lihtsaks teha, võib lapsel jälle igav hakata. Kuldne kesktee tuleb õpetajal endal ära tunnetada.

Lihtsustamise võimalusi on palju. Mõned võimalused on juba eelmises punktis välja toodud (takti osadeks jaotamine ja selle esitamine erinevate rütmi vormelitega; õpilane mängib vasaku käe sõrmi ja õpetaja poogna käe osa ning vastupidi). Tihti ei tea poogen päris täpselt millise keele peal mängida. Siis on lihtsustamiseks väga hea harjutus mängida ilma vasaku käe sõrmedeta, loole vastavaid lahtiseid keeli. Kiireid kohti saab lihtsustada harjutamise jaoks

järgnevalt: näiteks iga nelja noodi järel teha paus. Sel viisil saab väga hästi lahti pudistamisest. Õpetaja peab ise aktiivselt otsima lahendusi ülesande lihtsamaks muutmisel.

2.2.4. Kordamine

On üsna tavaline see, et kui lugu on kord ära hinnatud, siis paari nädala möödudes ei suuda laps enam seda lugu peast esitada. Kui mõni tuttav palub ootamatult esitada lapsel mõni lugu, siis pole sageli tal uus lugu veel piisavalt selge ja vana lugu on meelest läinud. See on kurb. Laps on palju aega veetnud pilli harjutamisega, aga muusikat ta ikka ei suuda esitada. Seetõttu peab juba selgeks õpitud lugusid mõne aja möödumisel taas õppima. Suzuki on öelnud: „Kui midagi on selgeks õpitud, peab seda põhjalikuks valdamiseks ikka ja jälle kordama“ (Suzuki 2001, lk 29). Vanade lugude taasõppimine pole raisatud aeg. Nüüd saab laps õppida seda lugu juba uuel, kõrgemal tasemel. Tasemel, kuhu ta varem ei küündinud. Vanade lugude peal on ka väga hea õppida uusi poogna tehnikaid, uusi sõrmemustreid (siis on lugu uues helistikus), positsioonis mängu jne. Muusika on lapsel juba ammu kõrvus ja seega on tal lihtsam uue ülesandega hakkama saada. Selline töö arendab lapses ka loovust. Ta saab aru, et ühte lugu võib väga mitut moodi mängida.

2.2.5. Kuulmise arendamine

Grupitund on väga hea koht kuulmise arendamiseks. Siin on mitmeid võimalusi tööks kuulmisega. Pakun siin mõned. Õpetaja mängib ette väikese lõigukese ja grupp kordab koos seda lõiku. Hästi arendab ka vana lihtsa loo mängimine uues helistikus või mõnes teises positsioonis. Laps sunnib siin ennast kuulama nootide vahelisi suhteid. Grupitunni hüve seisneb selles, et kui üks laps ei tea õiget nooti, siis võib-olla teab õiget nooti tema naaber.

2.2.6. Mälu arendamine

Mälu arendamise jaoks on sobiv koht grupitund. Siin peab lugusid peast mängima. Kordamisele tulevad kõik vanad lood. Kui ühel lapsel on midagi ununenud, siis on teine laps seda lugu jälle värskelt mänginud ja mäletab hästi. Koos on lihtsam asju meelde tuletada. Grupitund on

suurepärase koostise igasugustele rütmiharjutustele. Töö toimub matkimise meetodil. Mälu arendamise kohta on Suzuki öelnud järgmist: „Treeninguga paraneb võime midagi meelde jätta ning aeg, mis kulub pähe õppimiseks, jääb aina lühemaks. Mälu areneb ja lõpuks oled suuteline otsekohe meelde jätma. Ja kui midagi on õpitud, siis seda ei unustata. Sedasorti võimet võib igaüks endale õige treeningu abiga soetada.“ (Suzuki 2001, lk 69) Usun siiralt Suzuki väitesse. Mul on õpilane, kelle mälu on parem kui minul. Kui alustasime temaga õpinguid polnud tal eriti hea mälu. Uue pala selgeks saamise ajaks oli tal eelmine lugu juba ununenud – täielikult. Olles nüüd juba kuus aastat õppinud Suzuki meetodi järgi, on tal ligi 50-60 lugu peas, millest paarkümmend lugu on ühe-kahe leheküljelised lood. Lugude meeldetuletamiseks piisab talle paarist läbimängu korrast. Ka suudab ta uusi lugusid lühikese ajaga meelde jätta.

2.2.7. Õpilase loovuse arendamine

Õpetaja ei tohi oma arvamust rangelt peale suruda. Üks variant algajate puhul on, et õpetaja mängib ette kaks varianti, millest laps valib meeldivaima ja õpib selle selgeks (näiteks aeglustuse puhul saab ette mängida kaks eri varianti).

Alati ei ole hea küsimustele vastuseid ette öelda. Õigem on last suunata abistavate küsimustega õige vastuse suunas. Seda selleks, et vastuse avastamise rõõm jääks temale. See annab lapsele hea enesetunde ja õpetab ka loovalt mõtlema. Loov mõtlemine on, aga pillimängu õppimise juures väga hea asi.

Igas grupitunnis võiks olla ka väike improvisatsiooni mäng. Peale loovuse arendab see ka oma mõtete esitamise julgust.

2.2.8. Esinemine

Selleks, et anda kõigile lastele esinemisvõimalusi, peaks igas grupitunnis olema paar minutit aega sooloesinemisteks. See õpetab kuidas käituda esinemisel (kummardamine, mida teha siis kui mingi asi ebaõnnestub jne). Soolominutid grupitunnis annavad juurde esinemisjulgust, õpetavad last, kuidas peaks käituma kuulajana.

2.2.9. Harjutamine

Õige harjutamine on väga oluline tulemuste saavutamiseks. „Ka parima metoodika järgi õpetamine ei anna loodetud tulemusi, kui õpetaja ei harju endale esitama järgmist kahte küsimust. Kas õppija on oma ülesannetest õigesti aru saanud ja need oma kodus töös harjutamise abil lahendanud?“ (Murdvee, 2003 lk 37) Harjutama peab õppima ja seda peab õpetaja oma õpilasele ka õpetama. On üsna tavaline, et õpilane mängib kodus harjutades lood lihtsalt otsast lõpuni läbi. Sellise harjutamise efektiivsus aga pole kuigi suur. Ma arvan, et tund ei peaks olema midagi muud, kui harjutamine. „On otstarbekas arendada oma võimeid õigesti... . Kasutades neid kahte – harjutamist ja õigete asjade harjutamist – võib ülihead oskused arendada ükskõik kellel.“ (Suzuki 2001, lk 74) Õpetaja peab otsima erinevaid võimalusi, kuidas harjutamine lapsele võimalikult meeldivaks ja huvitavaks teha. Saab mõelda välja põnevaid harjutusi. Heaks võtteks on harjutuste lindistamine. Siis võib loota, et laps natukenegi kodus harjutab. Kui ta mängib koos lindiga ühe korra läbi harjutuste seeriad, mis on tema jaoks lindistatud, on asjast veidigi abi. Harjutama innustab ka grupitund. „...laps naudib enam just koos teistega mängimist. Algajad mängivad koos edasijõudnumatega. See mõjutab neid tohutult ja teeb imet nende endi harjutamisele.“ (sealsamas, lk 73) Ka Endel Lippus on öelnud: „Kuigi kogemustega õpetajalegi on grupitundide organiseerimine ja läbiviimine seotud teatud raskustega, peitub ometigi aeg-ajalt oma oskuste üksteisele näitamises ja kõiki ühendava tegutsemise tunnetamises suur edasiviiv jõud“ (Lippus, 1984 lk 12). . Kuuldes teiste mängu grupitunnis, tekib nii mõnelgi soov mängida ise ka teiste esituses kuulnud lugusid ning selle nimel ka tööd teha..

2.2.10. Kiitmine

Kiitmine polegi tegelikult nii lihtne. Kiita saab ikka ainult nende asjade eest, mida laps teeb hästi. Kiita ei tohi asjade eest, mida laps ei tee hästi. Õpilane saab aru, kui teda kiidetakse valede asjade eest. Valel kiitusel ei ole positiivset arendavat mõju.

Kiitus peab olema konkreetne, mitte laialivalguv. Näiteks väljend „sa mängisid ilusasti seda lugu või kohta“, on väga üldmäärane väljend ja ei ütle lapsele midagi. Kiitmiseks tuleks kindlasti

leida konkreetne asi. Näiteks ilus lause lõpp, poogna käe pöial oli ilus, poogen liikus otse jne. Kiitmine innustab last edasi harjutama. Endalgi tekib soov edasi areneda, kui leitakse midagi, mis õnnestub hästi. Tunni alguses kohe laulma hakates, annab see tunnile tihti pessimismi varjundi. Tund võiks alata heade külgede välja toomisega, millele järgneb mingi probleemi lähem käsitlemine ja sellega tegelemine. Kui hakata kohe vigu otsima ja lõpus alles kiita (nt viiuli hoid oli ju päris hea, või midagi muud sarnast), ei tundu see lapsele enam tõelise kiitusena, vaid kaldub haletsuse suunas.

2.2.11. Tunni huvitavaks muutmine

Kuna muusika prestiiž ühiskonnas on tugevalt langenud, ei soosita enam muusikaõppimist lastevanemate poolt endisel määral. Lisaks on laiemad valikuvõimalused huvitegevuseks kui varem. Seega lapsi tuleb üha rohkem aktiivse muusikategemise juurde meelitada ja juba muusika juurde tulnuid selle külge köita. Survevahenditega saavutab üha vähem või saavutab lausa vastupidise efekti. Seega nõukogudeaegsele *survepedagoogikale* tuleb vastandada vabale ühiskonnale omane *kõitvuspäedagoogika*. (Pung, 2003 lk 9)

Eelkõige peab õpetaja ise välja mõtlema, kuidas oma tundi huvitavaks muuta. Toon välja mõned mõtted, kuidas tundi põnevamaks muuta ja samas jääks see tund ka arendavaks. Mängida lugudele juurde teist häält. Lugu võib mängida koos liikumisega (st õpetaja teeb mängu ajal ette mingid liigutused ja lapsed teevad neid järele - kõndimine, ühe jala peal seismine, istumine, pikali heitmine jne) Selline mängimine tekitab elevust, kuid samas peavad lapsed lugu väga hästi teadma. Nad peavad suutma jagada tähelepanu erinevate asjade vahel. Siit tulevad välja ka mängu nõrgad kohad. Hiljem, normaalasendis mängides, tundub õpilasele lugu olevat palju lihtsam kui enne.

Igasugused soendusharjutused on huvitavad ja ka kasulikud. Need soodustavad õigete mänguvõtete omandamist, pingete maandamist. Järgnevalt mõned harjutused. Pöidlaringid – imiteerivad vahukoore vahuleajamisel mikseri vispleid. Käteringid (ka poogen peaks liikuma keeltel veidi banaani kujuliselt, mitte päris sirgjooneliselt). Käte omavaheline kokkusurumine rinnakõrgusel, liikudes pea kohale ja tagasi. Samasugune käte liikumine, hoides sõrmi omavahel

haakidena seotud ja üksteisest kõvasti eemale tõmmatuna (mõjub hästi viuli hoiule). Kätega krooli ujumise imiteerimine. Koordinatsiooniharjutused – näiteks üks käsi teeb veerandnoodi pikkuseid ringe ja teine käsi teeb samal ajal kaheksandiknoodi pikkuseid ringe.

Igas grupitunnis võiks olla mõni tants või mäng. Sel ajal saavad lapsed puhata viulimängust. Samal ajal peaks mõtlema ka sellele, et mängul oleks ka kasutegur mingi asja suhtes. Telegraafimäng. Istutakse ringis. Õpetaja teeb ette teatud rütmi ja annab selle rütmi üle enda kõrval istuvale lapsele, see omakorda annab rütmi jälle järgmisele lapsele edasi. Sel ajal kui laps teeb õpetaja antud rütmi järele, näitab õpetaja juba uut rütmi ette. Lapsel on korruga mitu ülesannet: ta peab tegema ühte rütmi ja samas jätma meelde juba järgmise rütmi, mida ta kohekohe tegema hakkab. See on päris keeruline mäng, millest aga saab tuletada ka lihtsamaid variante. Üks mäng, mida minu õpilastele väga meeldib mängida on kätepigistusmäng. See on lihtne mäng, kuid lastele meeldib see. Istutakse ringis ja hoitakse kätest kinni. Silmad on suletud. Õpetaja annab kätepigistuse edasi enda kõrval istuvale õpilasele, tema jällegi oma naabrile jne. Eesmärgiks on, et kätepigistus antakse edasi võimalikult kiiresti. Tähtis on mängu juures see, et silmad oleksid kõigil kidlasti kinni (arendab tunnetamist). Siin olid ainult mõned mängude näited.

Mõned näited ka sellest, kuidas teha ühe loo harjutamine huvitavamaks. Üks laps mängib vasaku käe osa ja teine laps mängib enda poognaga tema pilli peal parema käe osa. Ringis mängides võib lugu anda taktide kaupa edasi (sarnaselt telefoni mängule), ühelt mängijalt teisele. Siin peab väga hästi tundama lugu. Arendab hästi sisemist kuulmist. Teha seade loole. Näiteks flažoleti õppimisel osa lapsi mängivad flažoletil mingeid motiivikesi ja teine osa mängib viisi.. Samal ajal kui aeglasemalt edasi liikuvad lapsed saavad harjutada oma lugu, saavad ka kaugemale jõudnumad lapsed harjutada enda ülesandeid.

Kui tunnis on palju erinevaid elemente (kehalised harjutused, rütmiharjutused, mäng, sooloesinemised, improvisatsioon jne.) ei lähe ka tund igavaks.

KOKKUVÕTE

Peatükis „Eestis enam kasutatavad viiulimetoodikad“, rääkisin ma lähemalt muusikakoolides kasutatavast meetodist ja suzuki meetodist. Kõige suuremate erinevustena võiks välja tuua järgmised elemendid. Muusikakoolides kasutatava meetodi järgi on enne pilliõppimise alustamist katsed muusikaliste eelduste väljaselgitamiseks, pilliõpingud algavad noodilugemise õppimisega, tunnis osalevad õpetaja ja õpilane. Suzuki meetodis katseid muusikaliste eelduste välja selgitamiseks ei ole, pilliõpingud algavad kuulmise järgi, tunnis osalevad õpetaja, õpilane ja lapsevanem.

Minu töö põhitähelepanu oli pööratud küsimusele, milline võiks olla edukas viiuliõpetaja. Selleks valisin eelnevatest meetoditest, minu arvates kõige olulisemad omadused, mis peaksid sisalduma eduka viiuliõpetaja töös. Ma arvan, et need omadused aitavad säilitada ka seda sädet ja õhinat lapse muusika kasvatuses, millest rääkis Endel Lippus. Kindlasti on vajalikud edukale õpetajale järgmised elemendid:

- *Aktiivsus.* Hea õpetaja on tunnis aktiivne. Pakub välja praktilisi lahendusi probleemidele ja asub neid ka koos õpilasega kohe tunnis lahendama. Tund ei ole ainult ettemängimise koht, tund on põhiliselt harjutamise koht.
- *Õpetaja loovus.* Õpetaja mõtleb välja harjutusi ja lookesi, mis on vajalikud ülesande lahendamiseks. Mängib vajadusel õpilasele kaasa teist häält või saadet.
- *Lihtsus.* Õpetaja lihtsustab õpilasele vajalikul määral ülesande.
- *Kordamine.* Vanu lugusid õpitakse taas, siis juba uuel tasemel, uute võtetega.
- *Kuulmise arendamine.* Igas tunnis tehakse harjutusi kuulmise arendamiseks.
- *Mälu arendamine.* Mängida lugusid peast.
- *Loovuse arendamine.* Lasta lapsel ise leida vastuseid küsimustele, sealjuures aidates teda suunavate küsimustega. Lasta lapsel valida talle meeldiv variant.
- *Esinemine.* Igas gruppitunnis võiks olla „soolonurk“, kus iga kord mõni õpilane saab teistele lastele esineda.

- *Harjutamine.* Õpetaja peab otsima võimalusi, kuidas harjutamine lapsele teha huvitavaks, kuidas harjutamist muuta efektiivsemaks. Õpetaja peab andma koduseks harjutamiseks selged ja konkreetsed ülesanded. Ta peab veenduma tunnis, et õpilane saab ülesandest hästi aru. Võimalusel õpetaja salvestab kodused ülesanded.
- *Kiitmine.* Kiita tuleb palju, kuid ainult õigete asjade eest. Kiitus peab olema konkreetne.
- *Tunni huvitavamaks muutmine.* Tund peab olema mitmekesine ja huvitav. Õpetaja peab pidevalt otsima teid, kuidas tundi huvitavaks muuta.

Samuti võiks arvestada ka järgmisi punkte:

- *Lapse vanus õpingute alustamisel.* Mida noorem laps - seda parem, kuid tuleks arvestada siiski reaalseid olusid..
- *Pilliõppimise alustamine kuulmise teel.*
- *Lapsi ei pea testima enne õpingute alustamist.*
- *Ühes tunnis võtta ainult üks uus asi korruga edasi.*
- *Repertuaari kodune kuulamine enne tegelikku mängimist.*
- *Nädalas üks grupitund ja üks individuaaltund.*

Ma arvan, et mul õnnestus täita oma töö alguses püstitatud eesmärk: otsida vastuseid küsimustele, milline on eduka viiuliõpetaja tund. Näidete varal tulid välja ka mõningad praktilised näpunäited õpetajatele.

KASUTATUD MATERJALID

Kohaliku omavalitsuse huvialakooli / muusika- ja kunstikoolide üleriigiline õppekava (v.v. 14.04.97). [Http://www.ise.ee/oppekava/huvikoolid/lisa_8.htm](http://www.ise.ee/oppekava/huvikoolid/lisa_8.htm), 19.jaanuar 2004.

Lippus, E. 1984. *Viiulimängu õpetamise metoodika küsimusi*. Tallinn: Eesti NSV Kõrg- ja keskerihariduse Ministeerium Teaduslik-metoodiline kabinet.

Metsjärv, E. 2003. *Määratlemine ja määratlematus klaveriõpetuses*. – Rmt: *Interpretatsioonipedagoogika probleemid II*. Tallinn: Eesti Muusikaakadeemia Interpretatsioonipedagoogika Instituut, lk 28-33

Murdvee, N. 2003. *Õpetaja, üliõpilane ja õpilane diagnostikas*. - Rmt: *Interpretatsioonipedagoogika probleemid II*. Tallinn: Eesti Muusikaakadeemia Interpretatsioonipedagoogika Instituut, lk 34-39.

Pung, A. 2003. *Uued väljakutsed ja haridusparadigmad eesti interpretatsioonipedagoogikas*. - Rmt: *Interpretatsioonipedagoogika probleemid II*. Tallinn: Eesti Muusikaakadeemia Interpretatsioonipedagoogika Instituut, lk 7-11.

Rannap, I. 1984. *Viiulimängu õpetamise metoodika*. Tallinn: Eesti NSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeerium Teaduslik Metoodiline kabinet.

Sild, O. 1986. *Pillimängust ja selle teooriast*. – Teater.Muusika.Kino, nr 1, lk 13-21.

Suzuki, S. 2001. *Armastusega kasvatatud*. Tallinn: Akadeemia Trükk.

Valk-Falk, M. 2003. *Interpretatsioonipedagoogika ida ja lääne vahel*. - Rmt: *Interpretatsioonipedagoogika probleemid II*. Tallinn: Eesti Muusikaakadeemia Interpretatsioonipedagoogika Instituut, lk 12-17.

SUMMARY

SUCCESSFUL VIOLIN TEACHER

R. Linde

The subject of my course work is the question, what is consist the succesful violin teacher`s lesson. The succesful violin teacher`s pupils:

- 1) love the music
- 2) perform the music enjoyable
- 3) don`t play and practise the violin only from the conscientiousness, but they like to play and practise the violin.

I don`t turn attention to the technical problems of violin playing, because such literature in terms of Estonian occur very much. Problem with such sort of literature, which give the answers for questions like how much have to commend the pupil? how a tall order I may give for child? Why the pupil absent frequently? I try to find the answers for that questions.

The base of work is the various material: Shinichi Suzuki „Nurtured by Love“ (2001), „On Problems in Pedagogy of Interpretation“ (2003), my personal experience with students and going through suzuki violin teacer`s courses in 1997-2000.

I give a little abstract about violin teaching methods, which use in Estonian. The main point is the question how to be succesful violin teacher. For resolution of this question I choose the important attributes from the different methods. This important attributes are: teacher`s activeness, the teacer`s creativeness, simplicity of assignment, develop through repetition, develop the musical hearing, develop the memory, develop the creativeness, performance, practicing, praise. Material are yet: start the violin studing by ear, the age of student in the beginning of learning, children don`t test before studing, in the lesson is only one new thing, in the week are one group lesson and one individual lesson, the student hear the repertuare in the home.

